

juhij in več manjših; njim na jugu je pa Devica (γ) in Tehtnica (δ_2); poglej tam dalje v rimsko cesto! tam vidiš dve svetli zvezdi: Labuda (Schwann) in Postojno (Adler); njim na jug so pa: Strelec, Škorpion in Divji kozel. Bolj proti vshodu je pa večje sozvezdje, Andromeda, in nad njim naprej v zverskem krogu je pa Vodnar in Ribe. —

Naj lepši sozvezdje na nočnem nebu skoraj na sredi neba je pa Orion; vidi se pa le mesca novembra, decembra, januarja, februarja in marca; druge mesce je pa sonce preblizo njega. To sozvezdje ima tri velike zvezde na pasu, kateri se imenuje Jakobova palica ali trije kralji. Od Jakobove palice naprej pa je sozvezdje: Velika pasja zvezda, in v tem naj svetlejša zvezda vseh nepremičnic Sirius. Naravna črta od Sirija do zvezde ϵ v sozvezdji Velikega voza potegnjena zadene ravno Prociona, veliko zvezdo v malem pesu.

To je prva podlaga v spoznavanje zvezd, in če si na vsakem nebem prostoru le eno teh zvezd zapomniš, se boš lahko potovaje po noči pravo pot najdel. Dokler niso ljudje poznali magnetične igle, so se mornarji edino le ravnali po teh zvezdah; divjaki v ameriških dobrih na zvezde gledajo, kedar potujejo po zaraščenih gojzidih in neizmernih planjavah. Poljedelci in kmetovavci so opozavali zvezde, in potem ravnali setev, kakor nam piše Virgil (Georgicon l. 1. v 199 et seq.). Dan danes pa kmetje setev ravnajo po godovih v pratiki, ker nam je bolj zložno gledati na pratiko, kakor opazovati zvezde.

Pomenki

o slovenskem pisanju.

XXI.

U. Jeli res tolika sreča, da je koj sveto pismo bilo sprejeto v slovenski jezik?

T. Prašaš! Mar ni sveto pismo prvo in božje pismo, na katero se opirajo vse druge človeške pisanja? „Deus primus et Adami et post etiam Mosis vocalis (si tamen sic dicere licet) Magister et Grammaticus extitit“ — piše naš Adam Bohorič.

U. Da so bili bogovéstniki v starem in novem zavétu prvi vestniki, prvi govorniki in knjižniki, to vém; vendar očítajo nam, da se vseskozi ozíramo na sveto písmo in cerkvene ali svete knjige!

T. In to se tebi kadí?! Ali ne veš, da so celó pogani imeli pregovor: „A Jove principium“, kar se reče po slovenski:

Z Bogom začni vsako delo,
Da bo dober tek imelo.

U. Slovenec tudi pravi:

Z Bogom začni, z Bogom tudi končaj,
Srečno boš živel, in prišel v večni raj.

T. Kar je, se vé, še boljje. — Z Bogom se je začelo naše slovstvo, ktero je cerkev osnovala, vodila in pospeševala. Prav iz tega vzroka in v ta namen je sestavil sv. Ciril slovensko písmo, da bi se prava sv. vera vterdila med Slovenci. Kaj čuda, da so prve slovenske knjige bile svete knjige, in da je v tem duhu napredovalo slovensko slovstvo?

U. In cerkev sama je vodila naše slovstvo?

T. Ne le vodila, tudi branila ga je. Bili so že tedaj nekteri, ki so grajali slovenske knjige, češ, da se ne spodobi nobenemu drugemu narodu imeti bukev svojih razun Hebrejev, Gerkov in Latinov, po Pilatovem písanji, ktero je napisal na križu Gospodnjem. Ali rimski papež, to slišati, posvari té, ki zabavljajo čez knjige slovenske, rekši, naj se spolni slovo sv. písmo, da hvalijo Boga vsi jeziki, in da razglasujejo veličija Božje (magnalia Dei) z različnimi jeziki, kakor jim da sv. Duh govoriti. Ako kdo graja slovensko knjigo, da bode odločen od cerkve, dokler se spravi ali poboljša; to namreč so volci, a ne ovce, ktere je treba po sadu poznati, da se jih varujemo. (cf. Nestor XX.)

U. Koliko tacih volkov bi se zadnje leta in celó dan danes moglo ločiti iz cerkve, ko bi ta Nestorjeva veljala! — Sreča je bila to zlasti za ljudstvo, kakor piše Znojemski.

T. Za ves narod, se sme reči, ker prav po tej poti, bi djal, je dobil slovenski národ svojo dobro nravno postavo. Povsod kaže slovanski rod nekaj posebno pobožnega; ktero ga vodi v vsem njegovem djanji. In tega naj bi pisatelji njegovi nikar nikjer in nikdar ne prezirali. Tako se je potrebito med Slovenci staro poganstvo in se vkoreninilo novo kersčanstvo. Po njem se je ustanovilo naše slovstvo in razširjati

jela prava olika, in po njem se nam je doslej ohranila narodnost slovanska (vid. Bilý Cyrill a Method str. 78 — 82).

U. Po tem takem je to sreča za vse, tudi za jezičnike?

T. In še kolika! Kaj bi bilo naše staro slovstvo brez sv. pisma in brez cerkvenih knjig? Koliko bi vedili brez njih o slovenskem jeziku v devetem, desetem stoletji itd.? To spozná tudi preučeni Šafařík, da ravno po svetem pismu se je pričelo v za jemno jezikoslovje. Kaj bi bila, pravi, povestnica našega slovanskega jezika, kaj bi bilo naše globše in izvirniše jezikoslovstvo brez staroslovenske prestave svetih pisem in poglobitvinih knjig bogoslužbinih od Cirila in Metoda in brez postav sv. Očakov od družih učenihi mož, učencev in njih neposrednih nastopnikov? — Te knjige iz IX. in X. stoletja so neusahljiv studenec za slovanskega jezikoslovca, kateri se prav in popolnoma soznaniti hoče z lastnijo svojega maternega jezika (Šaf. čes. Mus. 1848. I.)

XXII.

U. Da bi Slovani bili tako stari in celo po svojem slovstvu tako slavni, tega premnogi še zdaj ne spoznajo.

T. Zgodovinsko je gotovo, da so se krog l. 500 razprostirali Slovani od sinjega do bledega morja, zlasti ob Labi. Za Karla vélikega pa so se prikazali peteri slovanski rodovi na zgodovinskem pozorišču: karantanski, hrovaški, moravski, česki in polabski.

U. In vsi ti so imeli z njim dosti opraviti, kaj ne?

T. Opraviti so imeli Slovani na zapadu s Franki in potem sosebno z Nemci.

U. Kako so živeli tedaj še Slovani?

T. Živeli so nekđaj slovanski rodovi prosto in vladali se svobodno. Imeli so svoje kneze, vladike in vojvode. Posamne deržine so se polagoma razširile v deržave. Perva taka deržava, ktere spominja povestnica, je bila na zahodu československa (Samo l. 623 — 658). Na jugu ste se bile zgodaj vstanovile hrovaška pa serbska (med l. 620 — 640), in še tisto stoletje se na spodnji Donavi naselijo (l. 678) tuji Bulgari, kateri se poslovenijo in s Slovenci vred zaslovijo v devetem stoletji.

U. Djal si prej, da je deveto stoletje bilo slovansko; zakaj in kako moreš to reči?

T. Ker so se takrat ustanovile mnoge slovanske države in državnice, ki so rasti jele po kerščanstvu in domačem slovstvu tako, da prej in poznej dolgo ni bilo tolike vzajemne delavnosti med Slovenci, kakor ravno v devetem veku. Tedaj na priliko so se prosteje jeli gibati Slovenci in bližnji Hrovatje (Ljudevit, Zdeslav), vsi že kristijani. Moravske Slované je vladal Mojmir (do l. 846), kateri je prvi osnoval si svobodno slovansko državo, katero je vterdil sinovec njegov Rastislav (ali Rastic, do l. 870), prav povzdignil pa jo je Rastislavov sinovec ali bratranec Svatopluk (ali Svatopolk, do l. 894). Rastislav je povabil k sebi na Velehrad solunska blagovestnika Cirila in Metoda, ktera sta že prej pridobila bulgarskega kneza Bogorisa (Boris, l. 861) za sv. vero, in na Velehradu se je bil dal poznej kerstiti tudi česki vojvoda Bořivoj (871). Poljsko državo si je postavil (l. 860) Ziemovit, sin Piastov, in rusko na vzhodu Rurik (l. 862). S Českega in iz Moravije je prišlo kerščanstvo na Poljsko (l. 966) pod Mečislavom, na Rusko pa iz Bulgarske s pisavo vred pod Vladimirom (l. 988).

U. To se je zgodilo sicer nekoliko pozneje, ali z ozirom na tiste Slované, ki so bivali v deželah našega sedanjega cesarstva, se sme deveto stoletje imenovati slovansko.

T. Pač res! Velika Moravija je bila tedaj središče slovanske vzajemnosti. Poleg Donave so stali Slovenci, in tu je krepko poganjalo že močno deblo, iz kterega bi se bila v kratkem razrasla mogočna lipa slovanska, ko bi je viharjev sile ne bile zdrobile!

Šolsko blagó.

Skerb za zdravje. Človek mora skerbeti za svoje zdravje. Zdrav človek je vesel in lahko dela in spolnuje svoje dolžnosti. Pregovor pravi: »V zdravem telesu stanuje zdrava duša«. Da boš vedno zdrav in vesel, stori to le:

- 1) O pravem času hodi spat, in vstajaj kmali!
- 2) Bodi čeden!
- 3) Rad se sprehajaj zunaj na prostem zraku!
- 4) Vari se pri igri in delu, da zdravju kaj ne škoduješ!
- 5) Pred vsem se varuj, da ne piješ, kedar si vroč in spehan.
- 6) Vari se, da se ne prehladiš.
- 7) Bodi zmeren pri jedi in pijači!
- 8) Vari se, da ne boš v usta jemal škodljivih reči!